

УДК 657.63:621.31

Р.Л. Цебень, канд. екон. наук

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВНУТРІШНЬОМУ АУДИТІ**Р.Л. Цебень**, канд. экон. наук

Хмельницкий национальный университет, г. Хмельницкий, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ВО ВНУТРЕННЕМ АУДИТЕ**Ruslan Tseben**, PhD in Economics

Khmelnitskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN INTERNAL AUDIT

Стаття присвячена особливостям внутрішнього аудиту в умовах застосування інформаційних технологій. Досліджено напрямки використання інформаційних технологій у внутрішньому аудиті. Розглянуто етапи життєвого циклу комп'ютерної інформаційної системи підприємства. Визначено ефект від використання українськими компаніями аудиторського програмного забезпечення у внутрішньому аудиті. Висвітлено особливості використання інформаційних технологій під час проведення внутрішнього аудиту як підсистеми у вигляді окремих модулів автоматизованої системи управління фінансово-економічної діяльності. Запропоновано створювати трирівневу систему автоматизованих робочих місць обліку. З'ясовано необхідність застосування процедур планування внутрішнього аудиту, налаштування модуля внутрішнього аудиту, здійснення оброблення та тестування даних, оцінювання результатів здійсненої перевірки, що дозволить посилити ступінь довіри до інформації, яка надається внутрішнім та зовнішнім користувачам та оприлюднюється у фінансовій звітності.

Ключові слова: комп'ютерна інформаційна система підприємства, внутрішній аудит, програмне забезпечення внутрішнього аудиту.

Статья посвящена особенностям внутреннего аудита в условиях применения информационных технологий. Исследованы направления использования информационных технологий во внутреннем аудите. Рассмотрены этапы жизненного цикла компьютерной информационной системы предприятия. Определен эффект от использования украинскими компаниями аудиторского программного обеспечения во внутреннем аудите. Освещены особенности использования информационных технологий при проведении внутреннего аудита как подсистемы в виде отдельных модулей автоматизированной системы управления финансово-экономической деятельности. Предложено создавать трехуровневую систему автоматизированных рабочих мест учета. Выяснена необходимость применения процедур планирования внутреннего аудита, настройки модуля внутреннего аудита, осуществление обработки и тестирования данных, оценки результатов проведенной проверки, что позволит усилить степень доверия к информации, предоставляемой внутренним и внешним пользователям и публикуется в финансовой отчетности.

Ключевые слова: компьютерная информационная система предприятия, внутренний аудит, программное обеспечение внутреннего аудита.

The article is devoted to the peculiarities of internal audit in terms of information technology. Researched areas use of information technology in internal audit. The stages of the life cycle stages of computer information system. Determined the effect of the use of Ukrainian companies audit software in an internal audit. Features of the use of information technology in internal auditing subsystem as a separate module of automated control system of financial and economic activity. A three-tier system to create workstations accounting. The necessity of the use of planning procedures of internal audit, internal audit module configuration, implementation and testing of data processing, evaluation checks carried out, which will strengthen the credibility of the information provided to internal and external users and is published in the financial statements.

Key words: computer information system, internal audit, internal audit software.

Актуальність проблеми. Сучасні комп'ютерні технології для ведення бізнесу можуть бути різними: від правових баз даних типу «Юрисконсульт», «Ліга: Закон», які дають змогу швидко відшукати та роздрукувати необхідний законодавчий документ з бухгалтерського обліку, оподаткування, правового регулювання підприємницької діяльності, до потужних управлінських систем класу ERP, складовою яких є функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, модулями для прийняття рішень, які надають допомогу у вирішенні основного завдання здійснення підприємницької діяльності – отриманні прибутку. Під час автоматизації бухгалтерського обліку важливо, щоб це збільшило ефективність роботи бухгалтерії і поліпшило контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства, що збільшить ефективність його роботи.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Якщо для ведення бухгалтерського обліку існують спеціалізовані бухгалтерські програми різної складності, то автоматизація аудиту за допомогою комп'ютерних технологій в Україні знаходиться у стані зародження. Використання сучасних комп'ютерних технологій в аудиті дозволить підвищити науково-технічний рівень організації аудиту та сприятиме науковому обґрунтуванню його висновків. Отже, актуальним є визначення шляхів застосування внутрішнього в умовах використання комп'ютерних інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних проблем внутрішнього аудиту, в тому числі в умовах застосування інформаційних технологій, здійснили українські вчені М. Войнаренко, С. Івахненко, М. Корінко, Є. Мних, Л. Нападівська, В. Пантелеєв, В. Шевчук та ін. [1–6]. Результати їх досліджень мають велике значення для розвитку теорії і практики внутрішнього аудиту. Але незважаючи на це, проблеми інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту залишаються не вирішеними.

Метою статті є розроблення рекомендацій щодо вдосконалення інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту основних засобів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З погляду внутрішнього аудиту велике значення має внутрішня інформація: як відомості, що надаються зовнішнім користувачам інформації у вигляді загальностворених документів, так і відомості, які надаються внутрішнім користувачам і використовуються для управління підприємством.

Комп'ютерна інформаційна система підприємства є сукупністю інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і рішень, а також спеціалістів, які здійснюють оброблення інформації та приймають управлінські рішення в межах підприємства.

У сучасних умовах комп'ютерна інформаційна система є такою ж необхідною частиною інфраструктури підприємства, як технологічне обладнання, персонал та є моделлю системи його управління, реалізацією притаманних їй функцій. Етапи проектування, розроблення, впровадження та експлуатації є загальними для всіх комп'ютерних інформаційних систем підприємства й характеризують їх життєвий цикл.

Практичне застосування комп'ютерної інформаційної системи конкретного підприємства залежить від умов його функціонування та інформаційних запитів користувачів. На етапі розроблення стратегії автоматизації підприємству необхідно передбачити інтегроване програмне забезпечення для обліку і внутрішнього аудиту компанії. Такий підхід підвищить ефективність внутрішнього аудиту як елементу системи управління компанією, сприятиме його взаємозв'язку з управлінським обліком та аналізом, що дозволить компанії вишукувати й мобілізувати резерви економії ресурсів, знизити собівартість продукції, послуг та забезпечити прибутковість і фінансову стабільність.

На етапах аналізу вимог і розроблення технічного завдання необхідно забезпечити модифікацію типових форм обліку основних засобів для потреб управління. На цьому ж етапі передбачається можливість узагальнення інформації з первинних документів в автоматизованому режимі, її аналіз та вироблення компанією політики щодо оновлення основних засобів, їх придбання за видами, в тому числі для задоволення соціально-економічних потреб компанії, а також для проведення поточних і капітальних ремонтів. У процесі формування політики за напрямками оновлення й використання основних засобів повинні брати участь служби бухгалтерії, управлінського обліку і внутрішнього аудиту. Такий інтегрований підхід дозволить науково обґрунтувати політику енергопостачальної компанії за напрямками створення, придбання й використання основних засобів.

Підприємства, вибираючи бухгалтерське програмне забезпечення, перш за все, мають керуватися такими їх ознаками, як комплексність виконуваних функцій та розмір

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

об'єкта, що автоматизується. В умовах автоматизації бухгалтерського обліку характер комп'ютерних інформаційних систем підприємства є визначальним фактором організації бухгалтерського обліку, оскільки змінюються способи оброблення інформації та, відповідно, швидкість її надання.

Автоматизація бухгалтерського обліку вносить зміни до технології роботи бухгалтерії, полегшує рутинну роботу бухгалтера зі складання різних відомостей, журналів, звітних форм, виключає можливість допущення арифметичних помилок та помилок, пов'язаних з неправильним рознесенням конкретної цифри. Використання комп'ютерних систем дозволяє підвищити якість обліку як інформаційного забезпечення аудиту.

Застосування підприємствами інформаційних технологій, які передбачають комп'ютерне оброблення переважної частини господарських операцій, спонукає аудиторські фірми, у свою чергу, застосовувати інформаційні технології та комп'ютеризовані методи аудиту під час здійснення аудиторських перевірок.

У світовій практиці аудиту використання аудиторського програмного забезпечення ACL та IDEA є поширеним явищем. Використання цих програмних продуктів у практиці внутрішнього аудиту українських підприємств одержало б позитивний ефект, оскільки дозволяє: знайти записи, введені незвичайними користувачами, анонімно або під вигаданим ім'ям; відфільтрувати операції, що є типовими для підприємства, та проаналізувати інші разові записи; проаналізувати кореспонденції бухгалтерських проведення на відповідність законодавству та правилам їх складання; розрахувати окремі підсумки по рахунках та звірити з офіційно завіреними журналами й звітами. За допомогою програмного забезпечення аудиту здійснюють перевірку, моделювання й аналіз даних із метою визначення їх повноти, якості, правомірності та достовірності.

Іншим напрямком використання інформаційних технологій під час проведення внутрішнього аудиту є створення відповідної підсистеми у вигляді окремих модулів автоматизованої системи управління фінансово-економічної діяльності, яка б передбачала вирішення завдань внутрішнього аудиту (рис. 1). Така підсистема внутрішнього аудиту основних засобів повинна забезпечуватися інформацією та виконувати контрольні функції щодо відповідної системи бухгалтерського обліку основних засобів.

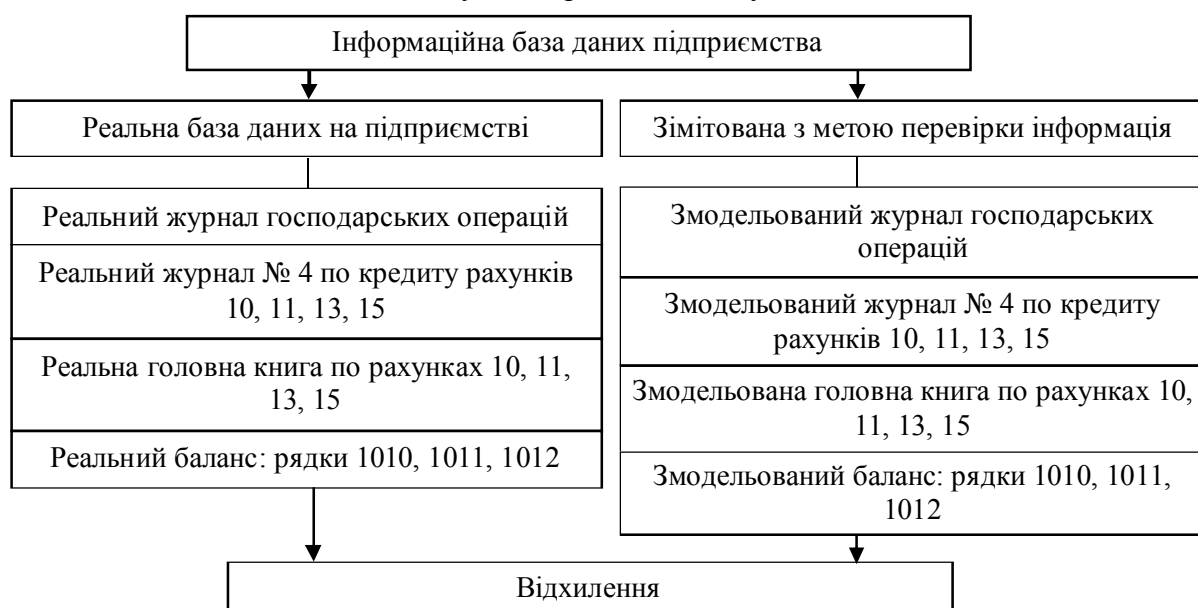

Рис. 1. Схема аудиторської перевірки основних засобів за допомогою програмного забезпечення аудиту

Для вирішення цього завдання доцільно створювати трирівневу систему автоматизованих робочих місць обліку основних засобів, яка враховує їх структуру (рис. 2).

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

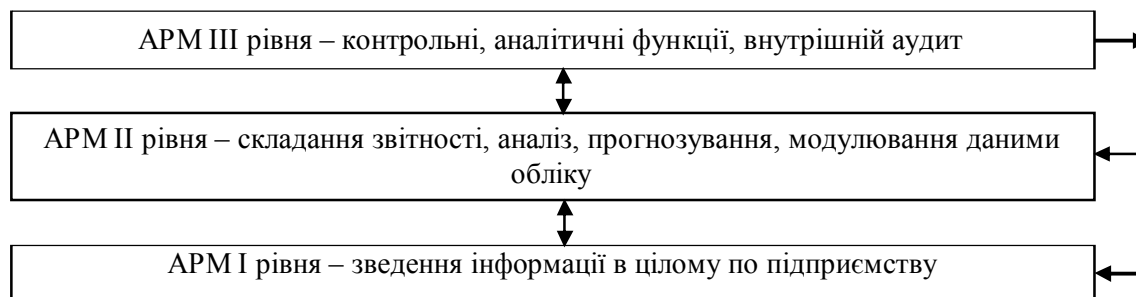

Рис. 2. Схема організації автоматизації основних засобів підприємства

На АРМ бухгалтера I рівня здійснюється формування зведеної інформації, підготовка даних для складання звітності. На АРМ бухгалтера II рівня проводиться складання звітності, здійснюється аналіз, прогнозування, моделювання даними обліку. На АРМ бухгалтера III рівня здійснюються контрольні, аналітичні функції, проводиться внутрішній аудит, приймаються управлінські рішення.

За допомогою модуля для проведення внутрішнього аудиту здійснюється систематичний відбір даних, які мають цінність для внутрішнього аудитора, із збереженням цих даних у цьому модулі. При цьому доцільно застосовувати два види контролю інформаційної бази: систематичний контроль, за якого облікові дані тестуються за всіма встановленими критеріями; вибіркового контролю, який здійснюється за певною сукупністю даних, наприклад, по операціях з ліквідації об'єктів електричних мереж. Застосування модуля для здійснення внутрішнього аудиту основних засобів дозволяє провести аналіз за необхідними критеріями для одержання управлінського рішення. При цьому пропонується поетапно здійснювати такі процедури: Планування внутрішнього аудиту відповідно до поставлених аудиторських завдань – на цьому етапі внутрішній аудитор визначає завдання внутрішнього аудиту основних засобів, складає план перевірки, встановлює обсяг облікової інформації, яку необхідно перевірити. Налаштування модуля внутрішнього аудиту для здійснення запланованої перевірки – на цьому етапі зіставляються функціональні можливості модуля з внутрішнього аудиту основних засобів з поставленими завданнями та планом. За необхідності здійснюється налаштування наявної та розроблення нової функціональності модуля з внутрішнього аудиту та її адаптація для виконання поставлених завдань. Здійснення оброблення та тестування даних – перевірка вихідних даних щодо підтвердження їх точності, здійснюється оцінювання системи внутрішнього контролю та перевірка системи бухгалтерського обліку. Оцінка результатів здійсненої перевірки.

Необхідною умовою автоматизації внутрішнього аудиту є побудова відповідної інформаційної бази – сукупності даних, що підлягають нагромадженню, зберіганню та оновленню в пам'яті системи і призначені для вирішення завдань одночасно як бухгалтерського обліку, так і внутрішнього аудиту основних засобів. Інформаційна база наявності основних засобів являє собою інвентарну картотеку об'єктів основних засобів, до якої під'єднані довідники, від якості побудови яких залежить ефективність функціонування автоматизованої системи управління фінансово-економічної діяльності. Вдосконалення системи бухгалтерського обліку посилить ступінь довіри до інформації, яка надається внутрішнім та зовнішнім користувачам і оприлюднюється у фінансовій звітності.

Висновки. Сучасний етап розвитку обліку й аудиту характеризується застосуванням інформаційних технологій. Під час здійснення внутрішнього аудиту підприємство може використовувати спеціалізоване програмне забезпечення. Іншим напрямком застосування інформаційних технологій є впровадження окремих модулів внутрішнього аудиту, інтегрованих у автоматизовані системи управління фінансово-економічною ді-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

яльністю. Вибір напрямків застосування інформаційних технологій на підприємствах різних форм господарювання може бути напрямом наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. *Войнаренко М. П.* Сучасні погляди щодо розвитку внутрішнього аудиту в Україні / М. П. Войнаренко, В. Є. Козак, Д. М. Хома // Вісник технологічного університету Поділля. Економічні науки. – 2002. – № 5. – Ч. 2, т. 1. – С. 219–222.
2. *Войнаренко М. П.* Особливості впровадження комп'ютерної форми обліку на підприємстві / М. П. Войнаренко, В. Г. Лопатовський // Вісник технологічного університету Поділля. – 2003. – № 3. – Ч. 2, т. 1. – С. 72–76.
3. *Івахненко С.* Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 4. – С. 52–58.
4. *Мних Є.* Концепція побудови комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій / Є. Мних, О. Брадул // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 41–45.
5. *Нападовська Л. В.* Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с.
6. *Пантелеєв В. П.* Внутрішній аудит : навч. посіб. / В. П. Пантелеєв, М. Д. Корінько ; за ред. В. О. Шевчука. – К., 2006. – 247 с.